

НАСТУПНІСТЬ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ КРІЗЬ ПРИЗМУ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

метод. посіб. / В.Г. Панок, І.М. Зварич, Я.В. Чаплук, О.М. Чернопиский. – Чернівці: Чернівецьк. нац. ун-т, 2011. – 272 с. – С.198.

5. Шевченко Т.О. Психологія кризових станів. Уроки життя крізь призму страждань / Т. О. Шевченко – К.: Здоров'я, 2005. – 135с. – С.23–24.

REFERENCES

1. Bezpalko, O. V. (2005). *Sotsialna robota v hromadi: navch. Posib* [Social work in the community]. Kyiv: Tsentr navch 176 p, pp.43–44. [in Ukrainian].

2. *Ivano-Frankivskiy oblasnyi tsentr praktychnoi psykholohii i sotsialnoi robot* [Ivano-Frankivsk Regional Center for Practical Psychology and Social Work]. *Kryzovi*

tsentry [Elektronic resource]. Available at: <http://ippo.if.ua/pred-mety/ocppsr/index.php?site=anot&id=379> [in Ukrainian].

3. *Kryzova psykholohiia* [Crisis psychology]. [Electronic resource]. Available at: <http://www.usp.inf.ua/index.php/kryzova-psykholohiia> [in Ukrainian].

4. Panok, V. H., Zvarych, I. M., Chaplak, Ya. V. & Chernopyskyi, O. M. (2011). *Osnovy psykholohichnoho konsultuvannia: navch.-metod. posib*. [Basics of psychological counseling]. Chernivtsi : Chernivetsk. nats. un-t. 72 p, p.198. [in Ukrainian].

5. Shevchenko, T. O. (2005). *Psykholohiia kryzovykh staniv. Uroky zhyttia kriz pryзму strazhdan* [Psychology of crisis states. Lessons in life through prismsuffering]. Kyiv: Zdorovia, 135 p, pp.23–24. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.07.2018

УДК 373.29:373.011(477)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.144289>

Світлана Яценко, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки, психології та управління навчальними закладами
Житомирського державного університету імені Івана Франка

НАСТУПНІСТЬ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ КРІЗЬ ПРИЗМУ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті зроблено спробу проаналізувати сутність та зміст наступності дошкільної освіти та початкової школи в умовах реалізації Концепції Нової української школи. Обґрунтовано специфіку сучасної української освіти з огляду на інформатизацію, глобалізацію, технологізацію та зростання вимог до особистості. Проаналізовано науковий доробок учених, які досліджують проблему наступності дошкільної освіти та початкової школи.

Ключові слова: наступність; дошкільна освіта; початкова освіта; системність; неперервність; нова українська школа; особистість; взаємодія.

Лит. 9.

Svitlana Yatsenko, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor of the
Pedagogy, Psychology and Management of Educational Institutions Department
Zhytomyr Ivan Franko State University

THE CONTINUITY OF PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOL THROUGH THE LENS OF NEW UKRAINIAN SCHOOL CONCEPTION

The article attempts to analyze the essence and the content of preschool and primary school continuity in the context of the implementation of the New Ukrainian School Concept. The specificity of modern Ukrainian education is grounded in the view of informatization, globalization, technology and the growth of individual requirements. The achievements of scientists studying the problem of preschool and primary school continuity are analyzed. The article shows the necessity of systematic and consistent education from an early age; the importance of the issues of continuity of all parts of education, especially preschool and primary, which, in its turn, should determine the strategy of all educational reforms in Ukraine.

To generalize the views of scientists and to solve the problem of the continuity of preschool institutions and schools in modern conditions, the author analyzes the scientific research, the authors of which touch on various aspects of the problem under consideration. The article determines the priority tasks of the process of preschool and primary school continuity.

It was studied that at the beginning of the XXI century the continuity between pre-school and primary school is significantly lost and this gap is reflected in the process of personal development throughout life. It is not only about the educational component of this process, but also about the psychological, social, and personal one.

The successful transition of a child from a preschool institution to a general education school is impossible without deep philosophical, sociological, psychological and pedagogical elaboration of regularities, principles, methods and ways of propaedeutic work with preschool children in the conditions of the family. The continuity in the article is interpreted as interconnection, interaction, logical continuation and deployment of processes and

НАСТУПНІСТЬ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ КРИЗЬ ПРИЗМУ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

phenomena of education; as well as attributive parameters of continuity - the consistency of changes, the constancy and completeness of objectively existing relationships between preschool and school.

Keywords: continuity; preschool, primary school; consistency; constancy; New Ukrainian School; personality; cooperation.

Постановка проблеми у загальній її сутності. Проблеми сучасної української школи актуалізувалися в умовах сьогодення з огляду на різні суспільно-політичні, економічні, культурно-духовні та особистісні аспекти. Освіта сьогодні визначається стратегічним аспектом функціонування держави, тому розв'язання її нагальних проблем набуває особливої державної значущості, що вимагає виважених підходів з урахуванням новітніх світових тенденцій, а також усвідомлення важливості збереження власної ідентичності та автентичності в контексті розуміння того, що освіта і виховання не є універсальними поняттями для всіх народів і країн. Питання освіти є складними і нелінійними, а тому вимагають наполегливої праці вчених, педагогів-практиків та громадських діячів, які усвідомлюють пряму залежність добробуту держави і окремої особистості від рівня освіченості громадян. Спроби вирішення зазначених проблем здійснюються у всьому цивілізованому світі, не є винятком й Україна. Потреба вивести українську освіту на рівень світових стандартів спричинила появу Концепції нової української школи, яка визначила освіту, навчання і виховання запорукою успішного і прогресивного поступу Української держави: "Освічені українці, всебічно розвинені, відповідальні громадяни і патріоти, здатні до ризику та інновацій, – ось хто поведе українську економіку вперед у ХХІ столітті" [3]. Незаперечним залишається факт важливості і системності освіти з раннього віку, тому питання наступності всіх її ланок, особливо дошкільної і початкової має визначити стратегію освітніх реформ в Україні.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Для узагальнення поглядів учених та вирішення проблеми наступності дошкільних закладів і школи в сучасних умовах доречно звернутися до наукових розвідок, автори яких досліджують різні аспекти окресленої проблеми. Нами проаналізовано дослідження, які безпосередньо чи опосередковано стосуються предмету нашої статті. Зокрема, В. Палійчук аналізує самоцінність дошкільного дитинства і питання підготовки дитини до школи [4]; Т. Пантюк досліджує суспільно-педагогічні детермінанти підготовки дітей до школи в Україні [5]; Л. Пісоцька здійснює спробу визначити та обґрунтувати психічні фактори наступності дошкільної і початкової освіти [6]; Г. Степаненко

аналізує життєві проблеми дитинства й визначає ключові чинники особистісного зростання старшого дошкільника [7]; Т. Фадєєва обґрунтовує сутність наступності між дошкільним та початковим навчанням [8]; А. Харченко деталізує та робить спробу розв'язання проблеми наступності та перспективності дошкільної та початкової освіти [9]. Ці та інші праці доводять актуальність проблеми наступності всіх ланок освіти, передовсім дошкільної та початкової, і вимагають пильної уваги з боку науковців різних галузей. Зазначене підтверджується й багаторічним досвідом роботи з фахівцями дошкільної та початкової освіти, які здобували другу вищу освіту.

Метою статті є з'ясування сутності та механізмів реалізації принципу наступності дошкільної та початкової освіти в умовах реалізації Концепції нової української школи.

Виклад основного матеріалу. Потреба зміни знаннєвої парадигми на діяльнісну зумовлена тим, що знання у готовому вигляді в умовах функціонування технологізованого, глобалізованого, інформатизованого світу втратили свої аксіологічні пріоритети. Про це йдеться як у дослідженнях сучасних науковців [4; 5; 6; 7; 8; 9], так і в державних документах, які відображають стратегічні засади розвитку освіти [2; 3]: "Сучасний світ складний. Дитині недостатньо дати лише знання. Ще важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці" [3].

Варто також зазначити, що реальні результати реформ можна буде оцінити, проаналізувавши рівень компетентності тих, хто сьогодні перебуває на стадії дошкільного дитинства. Саме у цьому віковому періоді сконцентровані найбільші потенційні сили духовного, інтелектуального, фізичного, психічного, соціального розвитку особистості: "Кожна дитина – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Місія нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками" [3].

Змушені зауважити, що саме на початку ХХІ ст. наступність між дошкільним закладом і

початковою школою суттєво втрачається, що відображається на процесі освіти особистості протягом усього життя. На цьому наголошують педагоги-дошкільники: “Скільки б і якими б словами не позначали проблему: наступність, спадкоємність, перспективність – факт залишається фактом: програми школи на сьогодні не узгоджені з програмами дошкільних закладів” [7, 61]. Повернення до концепції навчання протягом життя, збереження традицій тягlosti освіти, системності й послідовності розгортання процесів навчання, виховання, розвитку й соціалізації – це ті необхідні умови, які є засадничим підґрунтям нової української школи.

Реалізація завдань успішного переходу дитини із дошкільного закладу до загальноосвітньої школи неможлива без глибокого філософського, соціологічного та психолого-педагогічного опрацювання закономірностей, принципів, методів та прийомів пропедевтичної роботи з дошкільниками в умовах сім’ї, подолання низки суперечностей між:

- еволюційним розвитком суспільства та зростанням вимог до особистості у процесі її життєдіяльності та чинною знаннево-орієнтованою парадигмою в освітній галузі;
- динамікою суспільних процесів і консервативністю сім’ї як виховного інституту;
- вузькістю завдань підготовки дітей до школи у сімейній педагогіці і необхідністю всебічного розвитку дитини;
- авторитарністю батьківського впливу і прагненням дитини до свободи та самовизначення з раннього віку [5, 407].

Особливо важливим у процесі наступності вчені вважають збереження природної динаміки формування цілісної особистості при входженні до нової системи її життя: “Мова йде про те, що дитина, перебуваючи в рамках сім’ї, родини, дошкільного закладу або підготовчої групи, переходить до нової системи, системного шкільного навчання, яке диктує свої вимоги, логіку діяльності, вимагає від особистості значно більших сил, організованості, дисциплінованості, зміни способу та розпорядку життя, і не враховувати ці обставини не можна. Тому завданням сучасної дошкільної освіти є створення такої системи, при якій ці процеси відбуватимуться безболісно” [5, 413].

Наступність сучасними педагогами тлумачиться як “взаємозв’язок, взаємодія процесів та явищ педагогічної дійсності; а також атрибутивних параметрів наступності – узгодженості змін, константності та завершеності об’єктивно існуючих зв’язків” [8, 3].

Основними зауваженнями до реалізації принципу наступності дошкільної і початкової освіти, що окреслюють певні ризики у цій сфері, вважаємо не лише неузгодженість змісту програм цих ланок освіти, а надмірне перевантаження дітей знаннями, що негативно впливає на їх розвиток і виховання. Часто діяльність дошкільних закладів, особливо у старших групах, спричиняє перетворення процесу підготовки дитини до школи на форсоване навчання, яке, зазвичай, не приносить позитивних результатів.

Сучасні педагоги вказують, що дуже часто проблема наступності розглядається з позицій традиційної педагогіки, а саме – акцентується увага на організаційному, змістовому та процесуальному аспектах педагогічної діяльності. На думку вчених, варто звернути увагу на наступність як на ширококонтекстне педагогічне явище, зважати на міжпредметні зв’язки, спрямовувати зусилля на розроблення технологій навчання та проектування, обґрунтувати особливості моделювання процесу переходу від дошкільця до школи [8, 3].

Наступність учені трактують як урахування того актуального рівня розвитку дитини, з яким вона прийшла до школи, опора на нього, його системне і послідовне розширення, логічне продовження удосконалення освітньої складової. Це забезпечує органічне, природне продовження розвитку, виховання і навчання, започатковане в дошкільному періоді життя дитини. Наступність розглядають як закономірність психо-фізичного розвитку; як умову реалізації безперервної освіти; як принцип навчання і виховання [9, 16].

Таким чином, вчені доводять, що “...основою наступності між дошкільною і початковою освітою є:

- розвиток допитливості як основи пізнавальної активності, інтересу до навчання у майбутнього школяра;
- розвиток комунікативності, тобто вміння спілкуватися з дорослими та однолітками;
- розвиток здатності дитини самостійно розв’язувати творчі завдання та регламентувати свою поведінку в складних ситуаціях;
- формування творчості як основного спрямування інтелектуального та особистісного розвитку дитини” [6, 20].

Заперечуючи користь раннього навчання дітей, учені вказують на важливість уваги і поваги до цінності найважливішої пори у житті людини – дитинства: “...дитина дошкільного віку повинна до межі прожити своє дитинство, досхочу награтися, намалюватися, наслухатися казок, навидумувати небилиць, без цього вона не

НАСТУПНІСТЬ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ КРІЗЬ ПРИЗМУ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

перетвориться у дорослого (якщо, звичайно, у дорослому не бачити лише “навченого” соціального функціонера, а бачити перш за все суб’єкта вільних творчих діянь, здатного нести за них повну відповідальність). Людині дуже важливо “відбутися” дитиною, інакше вона неминуче “зависне” десь на межі дитинства і дорослості. Отже, дитині – дитяче, дорослому – доросле” [4, 23]. Така позиція сучасних українських учених суголосна із Концепцією нової української школи, яка акцентує увагу на гармонійному розвитку особистості, а не на ранньому навчанні [3].

У проблемному полі наступності дошкільної та початкової освіти важливими є також питання збереження дитячого здоров’я і дитячої субкультури, власне неповторного світу дитинства, який часто руйнується дорослими через неусвідомлену хибність пріоритету дитячих знань: “Зміст дошкільної освіти має спрямовуватися на збереження, а не на руйнацію дитячої субкультури, цінностей, інтересів дитини, врахування вікових можливостей, де очікуваним освітнім результатом має бути особистісна розвиненість” [7, 60].

Обґрунтовуючи специфіку наступності між дошкільною і початковою школою слід також зауважити, що у цей період важливою є тісна співпраця і взаємодія всіх виховних інституцій (зокрема сім’ї, дошкільних закладів та школи). Оскільки вагома частка пізнавальних здібностей людини закладаються у дошкільні роки життя, то стає очевидним, що саме батьки – перші вчителі дитини. Зарубіжний досвід також свідчить про те, що справа педагогізації батьків – перших учителів дитини – чи не у всіх країнах світу вкрай негативна: “Однак жоден уряд не витратив бодай одного відсотка коштів, призначених на освіту, на вишкіл цих учителів” [1, 31]. Тому зусилля педагогічної науки повинні бути спрямовані й на широке просвітництво батьків і розгортання дієвої співпраці з ними у період дошкільного дитинства.

Висновки. Питання наступності дошкільної та початкової освіти визначаються в умовах сьогодення засадничим підґрунтям ефективності освітнього процесу протягом усього життя особистості і мають стратегічне значення не лише для життєдіяльності окремої людини, але й для функціонування всієї держави. Концепція нової української школи визначає наступність, логічність та системність розгортання освітнього процесу важливими умовами формування життєвих компетентностей людини, запорукою успіху її життєвого вектора, що вимагає подальших наукових пошуків у визначеному напрямі, а також

розробки та впровадження в освітній процес відповідного науково-методичного забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Драйден Г. Революція в навчанні / Драйден Гордон, Вос Джанет; перекл. з англ. М. Товкало. – Львів: В-во “Літопис”, 2011. – 544 с.
2. Закон України “Про освіту” / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/>
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Палійчук В. Самоцінність дошкільного дитинства і питання підготовки дитини до школи / В. Палійчук, О. Павлушкіна // Підготовка дітей до школи. Наступність і перспективність: зб. / В.І. Войтенко, Л.А. Грицюк, М.І. Каратаєва. – Хмельницький, 2002. – 140 с.
5. Пантюк Т. Підготовка дітей до школи в Україні: суспільно-педагогічний контекст: Монографія / Т. Пантюк. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2016. – 504 с.
6. Пісоцька Л. Психічні фактори наступності дошкільної і початкової загальної освіти / Л. Пісоцька / Підготовка дітей до школи. Наступність і перспективність: збірник / В.І. Войтенко, Л.А. Грицюк, М.І. Каратаєва. – Хмельницький, 2002. – 140 с.
7. Степаненко Г. Ключові чинники особистісного зростання старшого дошкільника та життєві проблеми дитинства / Г.Г. Степаненко // Основні складові неперервності дошкільної та початкової ланок освіти: матер. міської наук.-метод. конф.: зб. наук. пр. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2006. – С. 61–62.
8. Фадєєва Т.О. Наступність між дошкільним та початковим навчанням / Т.О. Фадєєва. – Кіровоград: РВЦ КДПУ, 2002. – 226 с.
9. Харченко А. Проблеми наступності та перспективності, шляхи їх вирішення / А. Харченко // Підготовка дітей до школи. Наступність і перспективність: збірник / В.І. Войтенко, Л.А. Грицюк, М.І. Каратаєва. – Хмельницький, 2002. – 140 с.

REFERENCES

1. Draidan, H. & Vos, D. (2011). *Revolutsiia v navchanni* [Revolution in education]. Translation from English M. Tovkalo. Lviv: V-vo “Litopys”, 544 p. [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy “Pro osvitu” [Law of Ukraine “On Education”]. [Electronic resource]. Available at: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/> [in Ukrainian].
3. Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [New Ukrainian School. Conceptual Principles of Reforming of High School]. [Electronic resource]. Available at: [in Ukrainian]. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

4. Paliichuk, V. & Pavlushkina O. (2002). Samotsinnist doshkilnoho dytynstva i pytannia pidhotovky dytyny do shkoly [The value of pre-school childhood and the issue of preparing a child for school]. *Preparing children for school. Continuity and prospects: A collection*, 140 p. [in Ukrainian].

5. Pantiuk, T. (2016). *Pidhotovka ditei do shkoly v Ukraini: suspilno-pedahohichnyi kontekst: Monohrafiia* [Preparation of children for school in Ukraine: the socio-pedagogical context: Monograph]. Drohobych: DSPY Publ., 504 p. [in Ukrainian].

6. Pisotska, L. (2002). Psykhichni faktory nastupnosti doshkilnoi i pochatkovoї zahalnoi osvity [The mental factors of continuity of preschool and primary general education]. *Preparing children for school. Continuity and prospects: A collection*. Khmelnytskyi, 140 p. [in Ukrainian].

7. Stepanenko, H. (2006). Kliuchovi chynnyky

osobystisnoho zrostannia starshoho doshkilnyka ta zhyttievi problemy dytynstva [The key factors of personal growth of a senior preschool child and life problems of childhood]. *Osnovni skladovi neperervnosti doshkilnoi ta pochatkovoї lanok osvity: mater. miskoi nauk.-metod. konf.* – The main components of the continuity of the preschool and primary education units. The Proceedings of the city science.-method. Conferences. (pp.61-62). Kryvyi Rih: Vydavnychiy dim. [in Ukrainian].

8. Fadieieva, T.O. (2002). *Nastupnist mizh doshkilnym ta pochatkovym navchanniam* [Continuity between the pre-school and primary education]. Kirovohrad: RVTs KDPU, 226 p. [in Ukrainian].

9. Kharchenko, A. (2002). Problemy nastupnosti ta perspektyvnosti, shliakhy yikh vyrishennia [The problems of continuity and perspective, ways of their solution]. *Preparing of children for school. Continuity and prospects: A collection*. Khmelnytskyi, 140 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 06.08.2018

УДК 651.2:004.91

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.144290>

Ольга Гарбич-Мошора, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри інформатики та інформаційних систем
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглянуто переваги та організацію систем електронного документообігу у закладі вищої освіти, наведено основні вимоги до систем електронного документообігу. Охарактеризовано основні засади функціонування інтегрованої системи електронного документообігу та проблеми, які виникають у процесі їх встановлення. Визначено основний напрям подальшого дослідження щодо їх розробки.

Ключові слова: електронний документ; електронний документообіг; електронний підпис; категорії документів; наукова установа.

Лит. 4.

Olha Harbych-Moshora, Ph.D.(Pedagogy),
Professor of the Informatics and Information Systems Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

ELECTRONIC DOCUMENTARY COOPERATION IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT: TRENDS AND PERSPECTIVES

The article deals with the main advantages which entails the introduction of electronic document management systems in a higher education institution. The organization of electronic document management systems in the institution of higher education is analyzed, as well as the main requirements for electronic document management systems are presented. The main principles of the functioning of the integrated system of electronic document circulation and the problems that arise during their establishment and the possibility to create a single information space by integrating all documentary systems into the information node are described. The emphasis is placed on the most important prerequisites for the transfer of higher education to the system of organization of electronic document circulation, because this system allows determining the technology of passing internal documents in an organization. Considered and analyzed the basic requirements that need to be taken into account when choosing an electronic document flow system at a higher education institution. The conditions that the higher education institution administration should implement for the introduction of electronic document management are defined. The principles of organization of electronic document circulation, the legal and regulatory framework for electronic document management, functional capabilities of electronic document management systems, the current state and tendencies of the development of electronic document management systems are considered. The main directions of the strategy of development of information and communication technologies in education, which include document